

La fe sens òbra mòrta es

**La lenga viu se la
fasèm viure
amassa, viu dins le
cadajorn e tanben
dins la memòria
del territòri.**

Amics,

Febrièr es estat un mes plan emplenat. Aquò mòstra que quand sèm presents per portar la lenga amb vam, la lenga sona e ressona. Le concèrt amb Eric Fraj e Morgan Astruc foguèt un moment fòrt: la votz ampla de l'Eric encantèt la sala, l'emocion èra partejada, cada mot de la lenga sostengut pels acòrds sensibles de la guitarra de Morgan.

Les talhièrs de practica viva qu'avián agut una aviada polsiva començan de se trobar un public. E le teatre que tornèt amb doas representacions, fè totjorn la pròva que l'occitan pòt ocupar l'espaci public, fèr rire, fèr soscar, fin finala fèr comunautat. La Macarelada a La Ròca d'Olmés le 21 de febrìer passat es estat tanben una capitada de las bèlas, amb un public estrambordat tant per la musica coma pel teatre, una lenga parlada, jogada e cantada, pròva se ne caliá una que la lenga viu se la fasèm viure amassa.

Una lenga viu dins le cadajorn mas tanben dins la memòria del territòri. La sortida de l'edicion novèla e aumentada del diccionari toponimic de Patrici Pojada, president de l'Institut d'Estudis Occitans, n'es un signe fòrt.

Les noms de luòcs son pas que mots sus una carta. Son traças de vida, de trabalh, de paisatges.

Dins cada toponime i a una istòria, una geografia, un biais d'èsser al mond. Recensar, explicar, transmetre aqueles noms, aquò's pas sonque un exercici d'erudicion. Es un acte d'affirmacion e de testimoni de nòstra cultura. Es tornar afortir que nòstre país a sa lenga e sas rasigas. Es díser non, un còp mès, a l'escafament progressiu que ne sèm menaçats, encara e totjorn, dempuèi sègles.

Perque la transmission d'una lenga se fè a mès d'un nivèl: dins la cançon, dins les espectacles, las convèrsas de la vida vidanta... e dins les libres. Le trabalh scientific e le trabalh associatiu son pas desseparats: se respondon. L'un balha fons, l'autre balha vam.

Le 7 de març, a Belestar, l'Amassada Generala de l'IEO d'Arièja serà un moment important. Una AG es pas qu'un rendètz-vos estatutari. Es le luòc ont una associacion se definís l'orientacion, se mesura las ambicions e se parteja las responsabilitats.

Le Conselh d'Administracion es l'aisina que permet de mudar la volontat en accion. Se volèm un IEO d'Arièja present sul terren, capable d'organizar, de publicar, d'animar, de transmetre la lenga, de préner la paraula, aquò demanda personas engatjadas. Nos fan mestièr candidaturas, agaits novèls e experiéncias desparièras.

Se portar candidat al CA, es acceptar de trabalhar per tirar la rega que i grellharàn las produccions de l'IEO d'Arièja.

Puèi le 28 de març, a Carcassona, l'Amassada Generala de l'IEO regional dobrirà un autre espaci de decision. L'Arièja i pòt menar sa votz e son experiéncia. Participar, es fèr en sòrta que çò que sèm a viure en çò nòstre sèrva dins las orientacions comunas.

Quand sèm amassa, sabèm fèr, le diccionari toponimic nos remembra d'ont venèm, al mes de març nos cal pausar la question de çò que volèm venir.

Le temps es vengut de préner sa plaça dins la vida de l'associacion, d'agir per un projècte collectiu que bastirem amassa, atal entre totes, ac farem tot.

Annia Wolf,
presidenta de l'IEO d'Arièja

Qualques datas pel mes de Març

07/03/2026

Belestar
(Sala de las associacions)

Amassada Generala de l'IEO d'Arièja a 9h30

Contact:
ieo09@orange.fr
05 81 06 03 88

07/03/2026

Belestar
(sala de las Fèstas)

Pèça de teatre en occitan sustitrada en francés « La sopa al piston » pels Galejaires a 21h

09 & 23/03/2026

Pàmias
(Espaci occitan)

Talhièr de convèrsa del Cercle occitan Prospèr Estieu a 18h15

Contact:
ostaloc09@orange.fr
05 81 06 03 88

11 & 25/03/2026

La Bastida de Seron

Talhièr de cants amb Pascala Respaud a 18h00.

Contact:
pascale.respaud@gmail.com
06 86 62 01 82

16/03/2026

Montsegur
(Prat dels Cremats)

Omenatge als catars martirizats en 1244. A comptar de 11h

Contact:
c.copom@orange.fr
06 34 98 91 13

19/03/2026

Lavelhanet
(Librariá *Les Tisseurs de Mots*)

Poèmas occitans a 17h30. Entrada liura.

Contact:
c.copom@orange.fr
06 34 98 91 13

21/03/2026

Vernhòla
(Castèl de Fichas)

Estagi de cants e presentacion de libre

Contact:
ieo09@orange.fr
05 81 06 03 88

22/03/2026

Montsegur
(Prat dels Cremats)

Montsegur 2026 a 11h

Contact:
06 16 75 65 60
(Occitània e Libertat)

DISSABTE 21 DE MARÇ

Castèl de Fichas
(Vernhòla)

Estagi de cants

10h30/13h - 14h/17h30
Presentacion de l'obratge « Cants tradicionaus en Coserans » e restitucion dels cants

20€ la jornada tota

(sus inscripcion - limitat a 20 personas)

Repais tirat de la saqueta

Animat per

Estelle Harris & Michael Bourry

Reservacions al

05 81 06 03 88

ieo09@orange.fr

EMISSIONS DE RÀDIO

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - De còr e d'òc sus Radio Transparence 93.7FM

Cada dimars de 19h00 a 20h00 - Era votz dera montanha sus Radio Couserans 94.7FM

Qué s'es passat en febrièr?

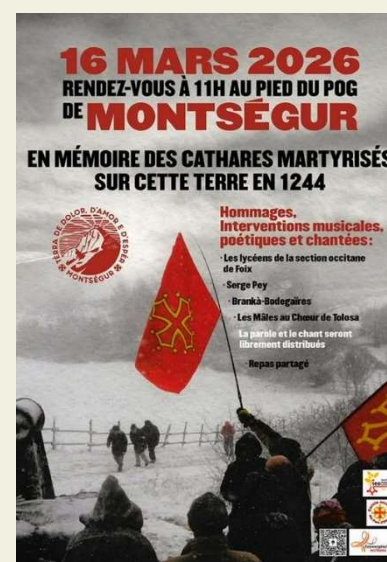
Les Galejaires - Macarelada 21/02/2026

La Peiro Douso - Macarelada 21/02/2026

Rivèlh 27/02/2026

Cronicas atal

Pimentacion ortografica

Sèm al mes de novembre de 1539. Tres escribas de Carcassona, saberuts assabentats, son amassats dins l'ostal de Basaptot. S'adreçant a Enciclopediasuspatas e a Assabentatcomapaspossible (d'aquel temps, d'unes noms èran un chiquet longaruts), lor diguèt:

«Sabètz que le Francés Ier ven de cercar pesolhs a las lengas de son reialme autras que le francés. Pensi que seriá una bona causa d'ensajar d'aparar la lenga nòstra. La caldriá gravar dins le marme.

- Fagam un dictionari, prepausèt Enciclopediasuspatas.

- Soi d'acòrdi, diguèt Assabentatcomapaspossible, mès caldriá pimentar l'ortografia per tornar la moneda de sa pèça a l'autre arlèri e a totes les francimands que voldrián escriure la lenga de Mistral (le bon Dieu l'i aviá balhat, le don d'anticipacion per dire pas de divinacion, a l'Assabentatcomapaspossible)».

Apuèi annadas e annadas d'estudis aprigondits, le dictionari espeliguèt.

Le maliciós Assabentatcomapaspossible s'esperlecava les pòts de mantunas trobalhas ortograficas, e mai per les noms qu'existissian pas alara (divinacion).

Quand, dins un mot francés, una consonanta èra unica, la duplicava a la revirada e, invèrsament, se la consonanta èra dobla, ne botava pas qu'una a la revirada, atal coma dins berret per *Béret*, illa per *île*, cigarro per *cigare*, *córrer* per *courir*, bièrra per *bière*, sufire per *suffire*, pata per *patte*, comun per *commun* etc.

Per d'unes mots, dins le meteis biais de simplificacion..., apondèt una letra a la fin, atal coma la t dins crit per *cri*, marit per *mari*, estront per *étron* etc.

E, coma s'aquò sufisiá pas, dins un meteis mot, quand una consonanta èra unica e una altra dobla, la primièra fusquèt duplicada e la segonda venguèt unica, atal coma anullar per *annuler*, cigarreta per *cigarette*, carròta per *carotte* etc.

Per çò qu'es d'anullar, l'Assabentatcomapaspossible voliá apondre una tresena l («una de mès per la rota», çò diguèt), mès se fasquèt repotegar per les dos autres.

«Desiri fòrça plaser als que faràn una dictada», concluguèt Assabentatcomapaspossible.

Justament.

Le Jèf me telefonèt corrent genièr per me dire que voliá fèr una darrièra dictada, la DICTADA NACIONALA de Foish, çò me diguèt.

«Te vendrai quèrre, li respondèri ; anam coveiturar, qu'es bon per la planeta».

Partiguèri de Cabossia le dissabte 31 de genièr a doas oras del matin per arribar en çò del Jèf a uèit oras ; un cafè a la lèsta e, cap a Foish.

Doas oras del vèspre sonavan quand dintrèrem dins «L'Estive». Èri fresc coma una trocha bombilant dins l'aiga reviscolanta de la font de *Fontestorbes* ; le Jèf èra plan content, que potonejava SA Pichona e totes les amics presents.

Acabada la rigolada, mèstre Alan Vidal dicta.

La debuta:

Le berret del marit de la carròta

Cigarro als pòts, le marit de la carròta, en tot córrer, engolissiá una bièrra quand ausiguèt un crit. S'arrestèt, estabosit. Vegèt una pata e, a costat, un estront comun.

«Aquò sufís, çò ditz! Anulli le cigarro e me meti a la cigarreta sus una illa».

«Alavetz?», demandèri al Jèf a la fin de la dictada.

- *Fastoche*, çaquelà èra un bricon esoteric, aquel tèxt.

- *Fastoche*? !!! A ben tu, ja! E les accents?

Vos farai dire, car Monsur, que les accents, fa brave temps que les mestregi, e pas qu'un pauc!», me botèt dins le nas.

La presidenta torna per anonciar las resultas e, tronadissa, le Jèf escatz un còp de mèstre: primièr e, çò que s'èra pas jamès vist, UNA PRIMIÈRA MONDIALA, amb mens una pèça ; pas una pèça a la dictada e una pèça tirada per la presentacion.

Le Jèf dins le *Guinness*?

Encara que! S'aqueste Jèf èra pas que, en fin de compte, la reincarnacion d'Assabentatcomapaspossible?

Le Cabòs

MONTSEGUR 2026

Non, le mond va pas plan. Mès que jamès Montsegur nos remembra, Montsegur nos crida.

Dels lenhièrs d'ier, als etnocidis, als linguicides, als assassinats per opinion e\o per religion, d'uèi, la rota ailàs s'es traçada dins l'istòria.

Farem memòria, nos reculhirem e cridarem encara nòstra indignacion e set de justícia.

Vos donam rendètz-vos **le dimenge 22 de març a 11 oras**, al Prat dels cremats.

Jacme PINCE (Occitania e libertat)

Cronica d'Alan Vidal

Istòrias del temps passat: les ostals

Al sègle passat l'exòde rural voidèc las campanhas. Le monde fugissián a la vila per escapar a las condicions dolentas de la païsanariá. Quand les proprietaris se n'anavan, logavan las bòrdas als vaillets que venián arrendaires o miejaires ; una sòrta d'ascensor social per díser.

Aquò plan mas les patrons i vesían tanben una escasença de fèr sòuses, amassar la renda de la bòrda e una bona paga. Pervenguts novèls rics gaitavan de naut les paures bordièrs que trimavan a lor plaça e las generacions que n'eiretèron se mostrèron piri ; qué volètz las agaças fan pas perdigals.

Mas coma se ditz, per venir ric cal estalviar. Ah ja pr'aquò rai, lors rasigas païsanas ne fasián cussons de primièra, fidèls a la devisa: la bòrda deu raportar e pas res costar. Les ostals d'abitacion, les estables, les engards, vesían pas jamès le mendre maçon o retetaire e deperissián chic a chic. Ara le compreni le vesin Gaston, quand disiá: "Dins 50 ans i aurà pas mès un ostal de mèstre vailet que se tenga dreit."

Dins les granièrs, las grasalas mancavan pas per receure les gotisses que gotejavan entre las volijas. Alavetz en fin d'estiu, un gojat de la familha ensajava de repassar le tet mas sens teulas nòvas, n'estirava d'unas, juntava tèstes... una misèria ; sens parlar del risc probable que d'un pè malagit n'estrissèsse d'autres.

Dejós las granjas, quilhavan pièjas de vèrnhe o d'acacià per sosténer saumièrs cussonats de paur que s'engrunèssen jol pes de la pastura.

A la bòrda d'en çò nòstre las negligéncias mancavan pas. La pompa del potz al ran de l'ostal pompava pas, pendent dos balhs (18 ans) a còps de bròcs e de ferrats, anguèrem quèrre l'aiga a 150 mètres en çò d'un vesin. Les contravents s'èran perits, ne demorava solament les *gonds*, podètz imaginar cossí nos torràvem l'ivèrn darrèr fenèstras primas qu'en pus juntavan pas de prumièra. Le granièr èra coma defòra ja que les fenestrons rosegats pel temps s'èran poirits. Una nuèit, un saumièr s'aclapèc e esclafèc uèit goelhas ; de colèra le paire d'una letra recomandada ac sinhalèc als patrons. Aqueles respondèron pas, adobèron pas tanpauc mès en pus per las vacanças d'estiu le venguèron nargar en s'excusant d'aver pas agut léser d'assistir a la sepultura de las bèstias.

Le vièlh Prunet contava qu'un ser de martronada que se calfavan al canton, le saumièr del granièr qu'avián a solide tròp cargat de milh e que traversava la cosina comencèc de cracar. Urosament les òmes esitèron pas e quilhèron lèu fèit la taula en guisa de pièja.

La vetustat de las bastissas èra una realitat mès paradoxalament me soveni pas que nos'n planhèssem de tròp. Sens qu'i pensèssem la vida i seguissiá son cors, coma qué pas la pena d'una demòra rutilanta per i èsser plan. L'ostal a pas jamès fèit tot le bonur!

Ac podètz escotar,

véser la traduccion :

[Aquí](#)

Es pas acabat...

Per parlar d'entèstament

Avètz de segur remarcat qu'avèm doas rasigas per parlar de çò que tenèm ensús las espatlas: la tèsta e le cap. En latin, la lenga d'origina es pas brica le cas. "La tèsta" ven de *testa* qu'es un quicòm en tèrra còita, un pòt, un vase... benlèu per analogia de forma e vist de luènh la tèsta semblariá a un pòt! Mentre que "le cap" ven de *caput* mot qu'a exactament le mème sens.

Las doas rasigas se tornan trobar per parlar de l'obstinacion ja que se pòt dire siá "testut, testarut, entestardit, siá "caparrut, capborrut, caboçut"... e ne passi.

Perqué diable ligar l'entèstament al cap o a la tèsta? Les ancians pensavan a justa rason que la mentalitat d'un èstre e en l'ocurréncia l'entèstament trobava son origina dins le cap.

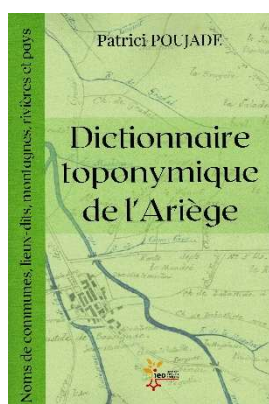
Se ditz d'un testut: "aqueu a quicòm dins la tatà!" qu'un locutor avisat mimarà a l'encòp en se trucant le front de son punh. Plan susprenent mas deu èsser una coïncidéncia, la neurobiologia modèrna a trobat que l'entèstament a son sièti, al mens en partida, darrèr le front a çò que s'apèla le cortèx prefrontal!

Sortida del Diccioniari toponimic d'Arièja

Segonda edicion del Diccioniari toponimic d'Arièja de Patrici Pojada. Edicion revisada e aumentada comprenent les noms de comunas, lòcdits, montanhas, ribièras, païses...

584 paginas. Prètz: 27€ (pòrt en sus).

En venda a l'Espaci occitan – 11 car. Enric Fabre – 09100 PÀMIAS

Cronica de Claudina Solhà

**A prepaus del libe de Bruno BESCHE-COMMENGÉ
Eilevaires-Guelhers de la Pirenèas del siègle XV a auè**

Aquela òbra, pareguda après detzenas d'annadas de cercas de l'autor, mes tanbens de viscudas al còr mèma d'aquelis tropèls, qu'è un cap d'òbra per sa coneishença non solament de las montanhas, mes sustot del bestiar e de las gents que'l fè pervier, plens d'uns sabers qu'ara semblan un pauc eshoblidadis.

Las tralhas d'aquela istòria de las peishudas en altitud que torna puejar a pus près a 5000 ans. Mes Brunò que s'é sustot interessat a periòdis mès recentis.

Dedens cadà familha, soenh nombrosis, un òme qu'èra abodat a l'eilevatge, de las guelhas sustot. A la maishanta sason, las bèstias que demoravan al vilatge, o a las bòrdas pròishas. Mes la provision d'èrba seca que s'acabava vite. E, tant lèu que les dias s'alongavan, le tropèl que puejava en las zònas intermediarias de mejana altitud, ont d'autas bordòtas les i fornian de que minjar sec e un abric andà la nhet.

Pueish, a mesura que le bèl temps arribava, guelhas e gents que s'encaminavan chiu mès amont per estapas, entrò qu'arribèssan a las estivas. Les òmes que s'emparavan alavetz cadà un de sa cabana, las bèstias al cortal la nhet, e le dia esparricadas per la montanha, afartant-se de la bona peishina que las engrashava.

Mes pas n'empòrta quin e n'empòrta ont. Cadà guelhèr qu'avía sos endrets. Las bèstias, après èste muelhudas, que's separavan en escabòts pus o mens consequentis. E que coneishan les bonis coènhs, que's passavan aquel saber las unas a las autas. Que's metian a pèisher tant lèu la rosada partida. E quand la calor tustava fòrt, que sabian trobar endrets ont abrigar's, méter's a l'ombra d'avançadas de ròcas, e aquí moscar, romiar e reparar's. O alavetz que s'anavan abrigar dedens les bòsques.

En cas de mal temps tanbens. Que's tornavan a botar en quista de noiridura quand le solelh baishava, entrò'l barrant de nhet, ont devalavan pròishi de la cabana.

Mes d'unas, s'òn las deishava fèr, qu'aurian arpentat tota la montanha. Le pastre qu'èra aquí, l'uelh pertot, anant véser cadà escabòt, e, quand ac calia, comandant le can andà que las revirèssa. Se le terrèn non èra tròp dangerós.

L'òme que l's i deishava la patz, que non las tracassava cap, que n'intervenía cap que s'èra necessari. Atal qu'engraishavan mès plan. Per las guelhas laitèras, que las recuperavan abans que la nhet caja. Al cortal, aquelas bèstias qu'avian l'abetuda de's vier fèr muèlher. Pueish que s'anavan ajaçar andà dormir.

Aquí, la cabana que's metia en movament: qu'òn fasia caufar la lèt al pairòl, botar-i la presura, deishar caular en tot boludar, pueish méter la calhada a eisgotar, e dar-li la fòrma de fromatges dedens motles.

Mes, de còps, en periòde de secaressa, que calia trobar d'auta èrba. Alavetz les tropèls qu'avian le dret, moienant acòrds amb les pastors de per-delà, de passar la frontièra per un temps dat. Mèma causa pels eilevaires espanhòls. Mes les escabòts que se'n tornavan andà passar la nhet cadà un a son cortal.

E quand la prumèra neu arribava, la devalada que començava, amb estapas a las bordòtas e prats ja vistis en puejant, entrò que le mal temps torne a méter bèstias e gents barradis a casa.

Aquel sistème que durèc pus o mens entrò mièg siègle XIX. En aquel moment las poblacions de nostis païses qu'èran devengudas tròp nombrosas. Andà fúger la misèra, un flòc que se n'anèren. Pueish las guèrras qu'esclariren encara mès las familhas. Alavetz les guelhèrs que fúren obligadis, quand avian amontanhat, de tornar devalar al vilatge andals fòrtis trebalh: fèr l'èrba, segar, recoltar... E que n'anavan cap véser le bestiar qu'un o dus còps per setmana, saber se tot anava plan.

Ara las causas qu'an cambiat. Un flòc de guelhèrs que son mortis, o a la retirada. Les que demoran qu'an tropèls mès consequentis, e professionals que prenen soenh les tropèls en carga per la sason. E que cal fèr facia als orses, de mès en mès nombrosis. (Estonant que l'autor non aja parlat).

La bilheta de Joan-Pèire Sanchez

Los Jòcs erotics de 2026

Ne vos sètz pas avisats d'aquela? Pendent los jòcs olimpics de Milan-Cortina de 2026 los organizators socitoses del benaise de tota aquela joinessa esportiva, la flor de la disciplina, lor balhèron a posita milierats de preservatius! Los 10.000 que lor porgiguèron foguèron estats manlevats en tres jorns (a París pendent los jòcs de 2024 n'i aguèt 300.000, siá 2 per cadun per cada jorn).

Quant dison? Saique colhonan? Es que vòl dire qu'a despart de las competicions oficialas se debanan en parallèl, al secret de las cambretas, rencontres de freta-monilh coquinet? Que las atlètas se tiran la borra dins de partidas de lèva cambeta, que se deglendan a l'amagueta dins de competicions de partidetas? Es de bon comprene, per aqueles champions que fan sava, de còps que i a mai cargats que muòla embastada, cal que la pression se desbonde, que se destiben las tensions, que se descabestre la sanqueta, d'un biais coma d'un autre!

D'unes mai o mens avisats i veson l'explica de performanças a la baixa. D'autres, mai o mens assabentats afortisson, al contra, que la produccion de dopamina pòt èsser tras que bona per las melhorar.

Cal pas butar la carrèla de tròp, quichi un pauc, aquela joinessa son pas bagassalha. Una part d'aqueles cauchoses olimpics, çò dison, se trapa en venda sus la ret, e a un prètz que còsta! La capòta olimpica dels cinc anèls es collectòr pareis. Qué volètz, de còps que i a pagada de pauc (levat los primièrs quant ganhan los autres?) per aquela joinessa pauc dardenada per se sortir de la palha, per se ganhar las trempas tot fa ventre, (o bas ventre?). Cossí que ne vire, atlètas de totes colors, champions de totes païses, qu'aqueles consideracions pecuniàrias, qu'aqueles divertiments erotics vos foravien pas del objectiu principal vòstre: la tòca primièra es de quilhar au pus naut la bandièra nacionala, de faire pujar a l'acrin l'onor nacional! O doblidetz pas, vos en desiram la bona capitada!